

- Kërkesat e Qeverisë së Vlorës.
- Viora regeringens kraven
- XXX Propozimet e shteteve ballkanike.
- XXX Förslagen från den ballkaniska länderna
- Kufijtë e caktuar sipas vendimeve përfundimtare të Fuqive të Mëdha.
- Gränserna bestämda enligt de Stora Makternas slutliga beslut.

—•—•— Kufijtë e cinguar të shtetit shqiptar të caktuara nga Konferenca e Ambasadorëve në Londër, më 1913

—•—•— De stubbade gränserna av albanska staten bestämda av Ambassadorers Konferans i London, år 1913

Revistë kulturore - informative Shoqata Besa, në Trelleborg-Suedi
Kultur-och informationstidskrift Föreningen Besa i Trelleborg-Sverige

DRITA

Viti I
Nr. 7/96
Çmimi
30 :-

Sovrani i Shqipërisë, Princi Vilhelm Vid - kontrabandoi thesarin (e Shqipërisë?), më 09.08.1919, në Boste të Trelleborgut, në Suedi, në vlerë të prej 6 milion korona, që sot ka vlerën prej 84 milionë korona suedeze, ose përafërsisht 20 milion DM ! (Vlera në para të sodit u muarr nga Fëreningbanka, në Trelleborg).

(Uppgiften om dagens penningvärde är lämnade av Föreningsbanken i Trelleborg)

Albaniens suverän, Prins Wilhelm av Wied, smugglade (albanska?) smycken för 6 miljoner kronor till Boste, utanför Trelleborg, den 09.08.1919, som idag är värda 84 miljoner kronor eller ungefär 20 miljoner DM !

LETTRAT E LEXUESVE:**DRITA**Viti I
Nr. 7 / 96Kryeredaktor:
Chefredaktör:
SHEFKI OSEKURedaksia:
Kadrije Jashari
Shqiptar Oseku

Bashkëpunëtorë:

Hajdin Abazi
Zeçir Rama
Ullmar Qvick
Agron Danjoll
Rizah Sheqiri
Hazyr Dervishi
(Kosovë)KOMPJUTERIZIMIN:
Frashër OsekuADRESA/ADDRESS:
DRITA
C/O Shefki Oseku
Hamngatan 24
231 42 TRELLEBORG
SWEDEN

Tel (0)410 - 182 66

BANKKONTO:
(8214 - 9) 984.925.066 - 8Redaksia e mban të
drejtën e redaktimit.Të gjitha shkrimet
botohen vetëm në
gjuhën letrare.Shkrimet e fotografitë -
nuk kthehen.**DIKTATDIALOGU, AUTONOMISTËT
DHE REVOLTA E ATDHETARËVE****Hajdin Abazi**

Ndërsa shumica iu gëzua "marrëveshjes" Rugova-Milosheviq për "normalizimin e arsimit shqip", atdhetarët u revoltuan dhe shprehën hapur pakënaqësinë e tyre. Vallë, përse?

Sepse, dialogu i shumëpropaganduar nga liderët tanë, si kulm i rrugës paqësore dhe, në fund të fundit, edhe si logjikë e përfundimit të të gjitha konflikteve midis kombesh e shtetesh, do të duhej të përqëndrohej tek problemi kardinal, tek heqja e zgjedhës së robërisë serbe.

Por, nuk ndodhi kështu. Sepse dialog nuk pati. Ishte vetëm farsa e tij, karikatura e një dialogu të mundshëm. Ose, thënë më saktë, "dialogu" ishte **diktati** serb në akordim me atë ndërkombëtar. Ky imponim ishte koncesion ndaj konceptit serb, do të deklarojë Hydajet Hyseni, nënkryetar i LDK-së.

Gazetarët e masmediave shqiptare përgjithësisht u bënë trumbetarë të diktatdialogut, duke i ushqyer kështu iluzionet, sikur gjoja kjo marrëveshje do të trasojë rrugën drejt pavarësisë.

Ndaj, shtresa të ndryshme shqiptare e pritën me eufori e gëzim të ashtuquajturin "normalizim të arsimit shqip", duke besuar në atë që proklamohej.

Por, më shumë se askush tjetër u gëzuan ish-autonomistët dhe ata që kishin poste me levërdi, prej të cilave u larguan vetëm kur i dëboi me dhunë Serbia, duke kuptuar kahjen e kthimit mbrapa që po merrte lëvizja shqiptare, fërkuan duart, me shpresë se nuk do të shkonte shumë kohë kur do të riktheheshin sërish në ish-postet e tyre, në ato poste që për ta ishin vetë atdheu - pavarësisht se Kosova lëngonte nën robërinë serbe. Pikërisht këta janë ndër më të zjarrtët në justifikimin e diktatdialogut!

Vetëm atdhetarët, që kishin lënë vite të tëra të jetës së tyre nëpër burgje, që kishin përjetuar lloj-lloj tortura shtazarake nga pushtuesit serbë dhe lakejtë e tyre shqiptarë, me një qëllim të vetëm - për lirinë dhe pavarësinë kombëtare, qëllim ky me të cilin kanë lidhur jetën e tyre pandashëm, me ta marrë veshë karakterin parcial dhe sekondar të "marrëveshjes", shprehën revoltë, pakënaqësi, mospajtim dhe reaguesh, sepse atdhetarët mund t'i gëzohen vetëm fitores dhe jetësimi të pavarësisë, e kurrësi disfatës.

(7 shtator 1996)

Shefki!

Jag ber att överlämna tid. ex. via ett ombud!

Jag har läst de artiklar som är skrivna på svenska! Det var mycket intressant, samtidigt som jag berörs illa av vad de serbiska styrkorna företar sig. Det är mycket tragiskt.

Än en gång... tack för att jag fick titta i Er tidning. Kanske kan jag få höra vad Irene uttalar sig om... vid ett annat tillfälle.

Med vänlig hälsning

Philip

10.10.96

Për jetën:

Jeta e pa shfrytëzuar është vdekje e hershme.

Goethe

Ruam zot nga ujrat e qeta, nga ato vërshuese ruhem vetë.

fjalë e urtë spanjolle

Shumë pak njerëz jetojnë sot - shumica bëjnë përgaditje për të jetuar nesër.

Jonathan Swift

Të lindur origjinal, si ndodh që të vdesim si kopje.

Edward Yung

Të gjitha kafshët, përpos njerzëve, e dinë që domethënia e kësaj jete është që të kënaqesh me të.

Samuel Butler

Zoti që i kënaqur me punën e tij. Ky ishte gabimi i tij i madh.

S. Butler

Njeriu është një kafshë shoqëruese që urren ata që i ngjajnë atij

Delacroix

Zgjodhi dhe përktheu nga suedishtja

Qerim Maksudi

dhe çështja është mbyllur pa njohtime të mëtejshme.

Kombe që luftuan bashkë

Banorësinë finlandeze dhe pakicën suedeze në Finlandë i lidh një histori e gjatë e bashkëjetimit, e cila ka patur edhe episode të lavdishme epike, kur dy etnitë kanë luftuar krahu për krahu për lirinë e pavarësinë e vendit. Etnia suedeze ka dhënë ndihmë të spikatur në vet themelimin e idesë kombëtare e shtetërore të Finlandës, në krijimin e mendimit intelektual e në përkufizimin e atij politik të vendit si dhe në ravijëzimin e stabilizimin e Finlandës si e njohim sot.

Në këtë pikë, vrojtuesi i zgjuar mundet krejt lehtë të vërejë paralele të dukshme me rolin që p.sh. e ka lojtur etnia shqiptare në vendet fqinje, në Greqi me rastin e përpjekjes antiturke për pavarësinë e vendit dhe në trevat e ish-Jugosllavisë, sidomos gjatë LDB.

Ali Pasha Tepelena, i a.q. Luani i Janinës, sundimtar shqiptar i Shqipërisë së jugut dhe Greqisë së veriut në kohën e Perandorisë Osmane, qe prijësi më i parë në Siujdhesën Ilirike që dëshmoi vizion e ambicie të krijonte shtet të pavarur. Ai e toleroi qëllimshëm dhe madje edhe stimuloi procesin e vetëdijësimit nacional të kombit grek, duke dashur ta theksonte dallimin ndërmjet domenit të vet dhe trevave tjera të perandorisë. Luftat e tij antiturke në fund të shek. XVIII e ndezën shkëndijën e parë të atdhetarisë greke, që më në fund solli edhe deri te krijimi i Greqisë së sotme - në Greqi ka edhe sot përlot përmendore që kujtojnë shembëlltyrën madhështore e tragjike të sundimtarit shqiptar.

Paralelja tjetër identike me historinë shqiptare na kthen në kohën e LDB, kur kombi shqiptar i ofroi dhe i dha ndihmë vetëmohuese fqinjve të vet jugosllavë. Pasi e çliruan tërësisht hapësirën administrative të shtetit shqiptar të paraluftës (Shqipëria është i vetmi vend i Lindjes që u çlirua vetëm me forca të vetat!), formacionet shqiptare mobilizuan me shumicë bashkëkombas në trevat shqiptare dhe i vazhduan luftimet kundër trupave të Rajhut të Tretë

DRITA NR.7

gati deri te kufijtë më të epërm të ish-Jugosllavisë, deri në Srem të Vojvodinës në verilindje e deri në Istër në veriperëndim të ish-Jugosllavisë.

Mjerisht, këtu edhe përfundojnë paralelet ndërmjet përvojës historike të etnisë suedeze në Finlandë dhe përvojës historike të etnive shqiptare të mbetura jashtë kufijve të Shqipërisë politike.

Përvoja të rënda të shtypjes

Pas përfundimit të Luftës për Liri në vitet 1917-1918, të Luftës së Dimrit më 1939 dhe të Luftës së Vazhdimit në vitet 1941-1945, pakica etnike suedeze në Finlandë fitoi të drejta largvajtëse kombëtare, të cilat i kanë kënaqur maksimalisht kërkesat e saj të natyrshme për vetafirmim e komunikim të papenguar me vendim amë Suedinë.

Në anën tjetër, etnia shqiptare në vendet fqinje iu eksponua dhe ende po i ekspozohet një vargu të veprimeve gjenocidale, të cilat te shqiptarët kanë krijuar bindjen se qëllim i tyre final, në një perspektivë kohore, është zhbërja rrënjësore e tërë kombit shqiptar përmes çfarosjes dhe asimilimit.

Në Greqinë menjëherë pas pavarësisë, etnia shqiptare myslimane e kristiane përbënte rreth 30-40% të banorësisë së gjithsejme dhe, për shkak të pjesëmarrjes së vet vetëflijuese në luftën antiturke, ajo kish pozita mjaft të forta në shoqëri: dokumentat e parë të flotës greke janë p.sh. shumica dërmuese të shkruar në gjuhën shqipe, për shkak të kuadrit këmbekrye shqiptar të kapitenëve e oficerëve në anije!

Se sa i fortë qe vizioni i një Greqie multi-kulturore menjëherë pas themelimit të vendit dëfton më së miri fakti sinjifikativ se në parlamentin e parë grek u desh të hidhej në votë nëse vendi i ri do të ishte dygjuhësor apo jo; në fakt, pra, votohej nëse vendi i ri do kishte apo jo një qasje të emancipuar ndaj diversitetit të trashëguar nacional të popullsisë.

-vijon në numrin e ardhshëm-

DRITA NR.7

DOKUMENTE

Kryeredaktori i revistës "DRITA", z. Shefki Oseku, bëri një zbulim interesant dokumentar. Për çka është fjala?

Më 29 korrik 1913, Konferenca e Ambasadorëve të Fuqive të Mëdha vendosi që një princ gjerman të vihej në krye të shtetit shqiptar. Ky ishte princi Vilhelm Vidi, i propozuar nga Italia dhe Austro-Hungaria. Ai erdhi në Shqipëri më 7 mars 1914 dhe do të qëndrojë deri më 3 shtator 1914, kur do të largohet përgjithmonë nga Shqipëria. E, ç'ndodhë pesë vjet më pas me princ Vidin?

Më datën 9 gusht 1919 një aeroplan gjerman tentoi ta fusë kontrabandë thesarin e princ Vedit, në Bëste, në afërsi të Trelleborgut, Suedi. Aeroplani i lëshoi stolirat me dy thasë, ku i prisnin dy gjermanë, të cilët ishin dërguar nga Gjermania për këtë qëllim. Por, ky kontrabandim i çuditshëm, u zbulua papritmas nga peshkatarët, që rastësisht ndodhe-shin aty duke peshkuar. Mirëpo, kjo përpjekje për kontrabandimin e thesarit u shndërrua në një skandal gjyqësor ndër më famozët pas Luftës së Parë Botërore.

Më poshtë po japim fragmente nga dokumentet që flasin për këtë skandal.

"- lördagen den 9 augusti 1919 försökte en tysk flygmaskin att smuggla in smycken, juveler och pengar till ett värde av 6 miljoner kronor. Upptäcktes och lämnades till polisen. Tillhörde furst Wilhelm av Albanien" (*Presetasion av Böstehistoria, Trelleborgs Resebyrå*).

"Të shtunën, më 9 gusht 1919, një aeroplan gjerman tentoi të fusë kontrabandë stolira, margaritarë dhe para në vlerë prej 6 milionë koronash suedeze. U zbuluan dhe ju dorëzuan policisë. I takonin princit Vilhem nga Shqipëria" (*Të dhëna historike për Bøsten, dokument i Agjencisë Tursistike të Trelleborgut*).

"Lördagen den 9 augusti 1919 försökte en tysk flygmaskin smuggla in smycken och juveler till ett värde av närmare sex miljoner kronor genom att släppa ner dem över Bøste. Bland dem som uppteäckte detta var fiskaren Bror Gustavsson, kustvakten Joh. Lundh, polisen A. Krieger och kandidaten G. Jönsson-Ilien. Dyrbarheterna lär ha tillhört furst Wilhelm av Albanien. Händelsen blev föremål för en dikt av sign. Le Curieux i Trelleborgs-Tidningen: "Det mörknar över Bøste" (*Mårtensson, Eric: BÖSTE - ETT FISKELÄGE I VEMMENHÖGS HÄRAD, utgivet av Bøste Byalag, 1977, s. 19*).

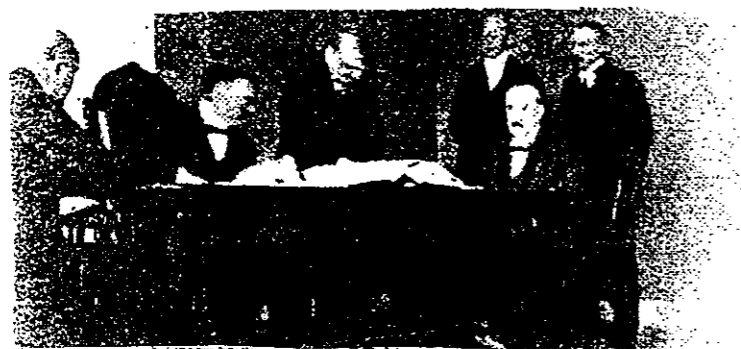
"Të shtunën, më 9 gusht 1919, tentoi një aeroplan gjerman të fusë kontrabandë stolira dhe margaritarë në një vlerë rreth gjashtë milionë koronash, duke i hedhur ato mbi Bëste. Ndër ata që e panë këtë ishin peshkatarin Bror Gustavsson, roja e bregdetit Joh. Lundh, polici A. Krieger dhe kandidati G. Jonson Ilien. Ky thesar, me sa duket, i takonte princit Vilhelm nga Shqipëria. Kjo ngjarje u bë objekt për një poezi nga i nënshkruari Le Curieux, në Trelleborgs-Tidningen (Gazeta e Trelleborgut): "Errësohet mbi Bøste" (*Mårtensson, Eric: BÖSTE - ETT FISKELÄGE I VEMMENHÖGS HÄRAD, utgivet av Bøste Byalag, 1977, s. 19*).

DOKUMENTE=

"Ingen visste, vilka fiskelägen (Böste fiskeläge - H. A.), som här funnos förborgade, förrän att tysk par upptäckte, att här var den ypperligaste platsen på flera mils avstånd att ostörda kunna taga emot ett regn från luften, d v s ett juvelregn. Fastän händelseförloppet inte artade sig i detalj som mottagarna beräknat, blev emellertid Böste lands- ja rent av världsberömt, ty till och med i amerikanska tidningar nämndes dess namn i samband med juvelregnet" (*Ur Böstge fiskeläge, Några drag ur lägets historia av Ellen Lund-Skarvik*).

"Askush nuk e dinte, se ç'vend me vlerë (vendpeshkimi në Böste - shën. H. A.) gjendej i fshehur këtu, para se një çift gjerman të zbulonte se këtu ishte një vend i shkëlqyeshëm, në një gjatësi prej disa miljesh, ku mund të pranohej pa pengesa një shi nga ajri, d.m.th. një shi margaritarësh. Ndonëse rrjedha e ngjarjeve nuk shkoi në detale sikurse kishin llogaritur pranuesit, Böste, ndërkaq, u bë një vend me famë botërore, sa, madje, edhe gazetate amerikane i përmend këta emra në lidhje me reshjen e margaritarëve" (*Nga libri "Böste - një vendpeshkim..." ; Disa fragmente nga historia e vendit, prej Elen Lundh-Skarvik*).

Fotografi nga salla ku u mbajt gjykimi, më 19 shtator 1919.

Från rättegången måndagen den 29 september 1919. Fr. v. Rådman Jungbeck, t. f. borgmästare Ekstrand, försvarsadvokaten Lidfors, dr. Stockhausen, häradshövding Westman och tolken läroverksadjunkten J. Engstrand. Malmö.

"De (sidor av en bok om juvelregnet, - H. A.) förtälja en händelse, som förvisso är enastående i svenska tullverkets historia. Den var, kan man säga, en av världskrigets efterdyningar, men blev för de medagerande, den tyska grevinnan Anna zu Solms-Wildenfels och den tyske ingenjören dr Stockhausen jämte den långa raden angivare, kustvakten Lundh och fiskhandlaren Gustavsson, Böste, amanuensen Gösta Ilien, Lund, samt polisuppsyningsmannen Krieger, S. Åby, deras advokater samt övriga inblandade i det celebra tullmålet, ett minne för livet" (*Ur Juvelregnet av Ellen Lundh-Skarvik, s. 27*).

"Ato (faqet e një libri lidhur me margaritarët e princ Vidit, - shën. H. A.) rrëfejnë një ngjarje, e cila, sigurisht, është e pashembullt në historikun e dikasterit të doganës suedeze. Ajo ishte, mund të thuhet, një nga ngjarjet më të bujshme të pas luftës (është fjala për Luftën e Parë Botërore, - shën. H. A.), që do të mbahet mend për tërë jetën për bashkëvepruesit, si princesha gjermane Ana cu Solms-Wildenfels dhe inxhinieri gjerman Dr. Stokhausen, si dhe për denoncuesit: rojën bregdetare Lund dhe tregtari i peshqve

Fejtoni ynë:

ETNIA SUEDEZE NË FINLANDË

Në gazetën tonë do të mund ta lexoni në formë fejtoni këtë raport, të shkruar nga *Shqiptar Oseku për nevojat e Ministrisë për Informacion të Republikës së Kosovës. Etnia suedeze në Finlandë u bë objekt interesimi edhe në kontekstin e ngushtë shqiptar pas deklaratave për shtyp të Raportueses së posaçme për të drejtat e njeriut në ish-Jugosllavi zj. Elizabeth Rehn, ku u ngrit paralelja në mes të gjendjes së etnisë suedeze në Finlandë me atë të banorësisë shqiptare të Kosovës. Titujt dhe nëntitujt janë të redaksisë. Në mungesë vendi, punimit iu hoqën fusnotat.*

Si kemi cekur dhe më lart, banorët e ujdhesës i kishin dërguar një memorandum Mbretërisë Suedeze më 1918 duke lypur të bashkohen me të, mu në kohën kur Finlanda po luftonte dëshpërimisht kundër diversionit rus. Kërkesa e tyre u refuzua atëbotë nga një komision ndërshtetëror i Lidhjes së Kombeve.

Mirëpo, skandali i vendimit të padrejtë i shtyu diplomatët t'i impononin Finlandës kushte rigorozë. Lidhja e Kombeve kërkoi që finlandezët t'iu ofronin vendasve një mëvetësi largvajtëse dhe t'i respektonin "doket tradicionale të trevës", garanca këto që janë futur në trungun e ligjeve themelore të Finlandës.

Konjunkturata politike e ushtarake pas LDB e kanë forcuar edhe më tej pozitën e ujdhesës. Åland sot në fakt ka parlament të vetin dhe infrastrukturë krejt vendase të pushtetit lokal si nëpër komuna, ashtu edhe në shkallë të ujdhesës. Autoritetet anase vendosin për pjesën më të madhe të të hyrave tatimore si dhe për të gjitha investimet. Åland ka flamur të vetin dhe suedishten si gjuhë të parë. Ndikimi rus pas LDB iu ka imponuar Finlandës e Suedisë ujdhi ndërshtetëror, të cilat e kanë sanksionuar pozitën e ujdhesës si hapësirë të demilitarizuar nën mbikëqyrjen e Finlandës.

Mirëpo, statusi i këtillë i ujdhesës nuk ka mbetur i pasulmuar. Në Finlandë ka qarqe të fuqishme konservatore që qahen rregullisht për "padrejtësinë" që i është bërë vendit në Åland dhe që aty-këtu në mënyrë sporadike lëshojnë balona prove duke kërkuar fortifikimin ushtarak të ujdhesës.

Por, përçapjet e tyre deri tani kanë shkuar kot, pasi qëndrimi zyrtar rus në çështjen Åland, ashtu sikur edhe në çështjen e Kareleve, duket sikur është përfundimtar dhe i palëkundshëm.

Për lexuesin shqiptar është më interesant fakti se qarqet e lartpërmendura nuk janë të vetmet që janë të pakënaqura me statusin e ujdhesës. Ai sulmohet edhe nga një drejtim krejt tjetër, nga tendenca e spikatur prosuedeze e vet banorësisë së ujdhesës.

Më konkretisht, duket kthjelltë që aty ekziston edhe një rrymë e gjallë e ndikuese intelektuale që në platformën e vet politike duket e ka formuluar idealin e irridentizmit klasik, sado të moderuar në veprime. Kjo rrymë u ka sjellur kokëçarje të shpeshta formëdhënësve të politikës zyrtare si në Finlandë, ashtu edhe në Suedi; së fundi tani vonë, më 1994, kur kjo rrymë, në luftë me nenet e ujdive të moçme, shtypi të hollat e veçanta të ujdhesës.

Në opinionin suedez, aksioni i shtypjes të të hollave në Åland në vitin 1984 u prit, në mos me entuziazëm, aherë të paktën me simpati të pafshehur.

Krejt tjetër qëndrim dëftuan autoritetet e të dy vendeve. Policia finlandeze i gjurmoi dhe i zbuloi aktorët e akcionit, i konfiskoi tërë sasi të të hollave dhe shpalli fletarrest zyrtar kundër veprimtarit më të dalluar në këtë aferë, i cili u detyrua të ikë e të lypë strehim politik (sic!) në Suedi.

Përfundimisht, zyrtarë të të dy vendeve e kanë heshtur me vendosmëri tërë aferën

të punojë me të huaj, por unë vet e kam zgjedhur këtë detyrë. Unë, vazhdoi ajo, megjithatë i kam hetuar disa specialitete të qendrimit të të ardhurave këtu e që burojnë nga kulturat e ndryshme të popujve.

-Ta zëmë, njerëzit që vijnë nga ish shtetet komuniste, nuk ndërmarrin iniciativ, sepse janë mësuar t'iu programojnë të tjerët jetën e tyre, të ardhmen. Nga ana tjetër, njerëzit që vijnë nga vendet e Azisë lindore, posaçërisht gratë e tyre, e kanë zakon që të të falenderojnë shumë, madje edhe atëherë kur nuk është aspak i mirë për to propozimi jonë?! Kultura e këtyre e popujve të këtij rejonit është e tillë. Gruaja gjithnjë duhet të tregohet fisnike! Ndërkaq, kur është fjala për meshkujt e botës arabe, ata, pjesa dërmuese e tyre, e kanë vështirë t'i pranojnë urdhërat nga gratë! E siç dihet, në Suedi, shumicën e vendpunimeve administrative e zënë gratë.

-Në Trelleborg deri para tre vitesh ishin veç 5 familje shqiptare, kurse këto vitet e fundit janë bërë mbi 50 të tilla. Sigurisht se ju me të gjithë keni pasur kontakte. Ç'men dim keni krijuar për shqiptarët?

-Unë jam e kënaqur me të gjithë, papërshtatim. Në kontaktet e panumërta me ta e kam fituar përshtypjen se janë popull punëtor dhe se bëjnë përpjekje serioze që të arsimohen dhe të aftësohen për tregun e punës.

-Edhe një pyetje. A keni lexuar diç nga lehtësia shqipe?

- Mjerisht jo, por e kam ndërmend që këtë ta bëjë sa më parë.

-Ju falenderoj për bisedën e ngrohtë!
-Gjithashtu!

ARTISTJA NË ARTIZANATE

Margareta është njëra nga mësueset e ABF-it. E ka të kryer shkollën për arkatare të postës, ku edhe ka punuar 7 vite. Mirëpo, pas martesës i lindi djalë, Andersi, dhe kështu, kjo e ndërpreu punësimin.

Gjatë pesë viteve sa ishte në shtëpi kjo nuk ndejti duarkryq, por iu përvesh punës sistematike në përvetësimin e njohurive nga thurja, e artizanatet tjera, të cilën prirje e ki

shte trashëgim nga e ëma e besa edhe nga gjyshja e saj.

Ia filloi punën në ABF si mësime-dhënëse- thurse, ku punoi me një grup në javë. Pastaj u kualifikua për punëdore tekstilësh, kurse tani vonë, në vitin 1995, kjo e vijoi një kurs të veçantë për kompjuter. Meqë në ABF mësojnë grupmosha të ndryshme, kjo u jep mësime kompjuterik fëmijëve nga 5 deri në moshën 8 vjeç, pastaj grupit tjetër nga 8-12 vjeç.

Por, me këto që u thanë nuk pëshon veprimtaria arsimore e kësaj gruaje të vyeshme. Ajo u jep mësime plotësues edhe nxënësve me prejardhje të huaj, që është një projekt i hartuar në bashkëpunim mes Socialistit dhe Komvuxit.

- A ka mundësi të na thuani se cili qe motivi themelor që iu nxiti ta ndërtonit profesionin?

- Po të mos ishte dashuria ime ndaj artit, kontakti me të panjohurën, unë ju them sinjerisht se nuk do të ndihesh mirë. Arti i punëdoris është i tillë që të mëson për çdo ditë. Andaj unë e dua këtë punë.

(Margareta Svensson)

- Çfarë përshtypje keni nga kontakti me shqiptarët të cilët i vijnë kurset e ndryshme këtu, tek ju?

- Unë u jap mësime nga gjuha suedeze, dhe mund të them lirisht se nuk kam hasur në ndonjë vështirësi.

- A ju ka rënë të lexoni literaturë artistike nga gjuha shqipe?

- Po, disa krijime poetike. Më ka lënë mbresa Moikom Zeqo me poezinë "Çdo natë", pastaj Ali Podrimja "Unë biri yt, Kosovë", "Udhëtova që ta takoj një njeri". Pastaj poezia "Papyrus" e Selman Jusufit...

Do të ju zbuloj edhe një sekret: unë vet shkruaj poezi, andaj me kompetencën e poetit mund të them se poezitë më pëlqyen shumë.

DOKUMENTE

Gustavson, Boste, për nëpunësin Gosta Ilien, Lund, si dhe për mbikqyrësin policor Krieger, S. Åby, avokatët e tyre dhe të përzierit e tjerë në procesin e njohur gjyqësor të doganës" (Nga "Shi margaritarësh", Elen Lund-Skarvik).

"Sist vittnade justitierådet Meyer om fursten av Albanien exterritorialrätt i Tyskland samt hans undantagsställning vis a vis de tyska skattelagarna. (Grevinnan och doktorn hade nämligen förklarat, att fursten av Albanien alias furst Wilhelm av Wied var ensam ägare till smuggelgodset.) Slutligen påstod han även, att fursten var ensam ägare till dyrbarheterna" (Ur Juvelregnet av Ellen Lundh-Skarvik, s. 32).

"I fundit dëshmoi kryetari i Gjykatës Supreme Meyer mbi princin e Shqipërisë, ish-vend me të drejtën territoriale të Gjermanisë, si dhe për qëndrimin e tij mospërfillës kundrejt ligjeve gjermane të tatimit. (Princesha dhe doktori faktikisht patën sqaruar se princi nga Shqipëria alias princ Vilhelmi nga Vidi ishte pronari i vetëm i thesarit të kontrabanduar.) Së fundi, ai pohoi edhe se princi ishte pronar i vetëm i thesarit" (Nga "Shi margaritarësh", Elen Lundh-Skarvik).

"Fursten af Albanien, hvilken hittills uppgifvits såsom ensam ägare till kostbarheterna, lär nämligen ej vara ägare till mera än omkring fjärdedelen af samtliga smycken" (Guldregnet vid Smyge - närmare sex miljoner, Trelleborgs-Tidningen, 20 augusti 1919).

"Princi i Shqipërisë, i cili gjer më tani paraqitej si i vetmi pronar i thesarit, faktikisht duket se nuk është pronar i më shumë se një të katërtës pjesë të stolirave" ("Shi i arit afër Smyges - afërsisht gjashtë milionë, shkrim në Gazetën e Trelleborgut, më 20 gusht 1919).

"Vi blandade dom sina fingrar i Albanerkonungens pund?"

(Le Curieux, de två sista raderna ur "Det mörknar över Boste", Trelleborg och slätten genom 50 år 1897 - 1954; Trelleborgs-Tidningen)

"Ata përziën gishtërinjtë e vet në pundin e mbretit të Shqipërisë"

(Dy vargjet e fundit të poezisë "Errësohet mbi Boste" të Le Curieux)

"Den 17 maj kom utslag, vilket lydte ungefär så här: Svarandena återfår dyrbarheterna men åläggas 100 kronor i böter. Åklagaren fortsatt till hovrätten men med samma resultat, och hos högsta domstolen var sådan talan ej hörd" (Ur Juvelregnet av Ellen Lundh-Skarvik).

"Më 17 maj Gjykata mori vendim, që ishte përafërsisht kështu: Përgjegjësit i marrin thesaret, por paguajnë dënimin prej 100 koronash. Prokurori vazhdoi deri në Gjykatën e shkallës së dytë, por rezultati qe i njëjtë, kurse tek Gjykata Supreme nuk është bërë një padi e tillë" (Nga "Shi margaritarësh", Elen Lundh-Skarvik, f. 36).

Vallë, në këtë thesar të princ Vidit, a mund të jetë edhe një pjesë e thesarit të shtetit shqiptar? Këtë problem ua lëmë historianëve.

Më gjerësisht, lidhur me këtë zbulim, dokumentacionin etj. do të mund të lexoni në numrin e veçantë të DRITËS.

(Përgatiti: Hajdin abazi)

DOKUMENTE

DRITA NR.7

Guldregnet vid Smyge - närmare sex millioner

Värderingen slutförd. — Fursten af Albanien ej ensam ägare.

Värderingen af de vid Smyge huk pr flygmaskin införda tyska furstedyrbarheterna ha nu värderats. För dagen föreligga dessutom ett par intressanta nya rön i affären.

I de tvänne säckar, som utgjorde de nedkastade dyrbarheternas emballage, fanns ett antal försiglade konvoluter, som del uppgifves sju eller åtta stycken, hvilka voro försiglade med olika sigill och försedda med de olika ägarnas namn. Fursten af Albanien, hvilkens hittills uppgifvits såsom ensam ägare till kostbarheterna, lär nämligen ej vara ägare till mera än omkring fjärdedelen af samtliga smyckena. Vid nedkastningen från flygmaskinen hade en del af smyckena skadats. Sålunda hade stenar och pärlor såväl lossnat ur sina infattningar som ramponerats.

Värderingen af smyckena har nu slutförts och är, såsom förut nämnts, utförd af juveleraren Martin Lysell härstädes. Spelsarna hafva ännu icke värderats, men kunna vi omnämna att bland desamma finnes vackra prof: på gamla Valencienne och

Brüsselspetsar. Värderingssumman å enbart smyckena uppgår till närmare sex millioner kronor.

Smyckena bestå af diadem, collierer, hals- och hårsmycken, armband, broscher, örhängen, ringar, nålar, knappar m. m. En del af dessa äro synnerligen dyrbara, utvisande ett fint och vackert arbete, några däremot äro billigt kram, som ej kunnat värderas till mer än några kronor pr styck. Bland dessa sistnämnda finnas sålunda några helt simpla nysilversmycken och billiga arbeten af italiensk mosaik i oäkta infattning.

De dyrbaraste smyckena voro en pärlcollier samt ett diadem med därtill hörande collier, båda med briljanter och smaragder. Hvert och ett af dessa tre smycken representerar ett värde af omkr. en half million. Dessutom ingå i samlingen flera synnerligen vackra och dyrbara antika berlocker samt åtskilliga andra antika smycken med kaméer m. m., däribland ett med onyx-kaméer af orientalskt ursprung, hvilket utmärker sig för ett utsökt vackert arbete.

Handlingarna ha, i dag, överlämnats till tullskatten i Malmö. Och snart förde ridån komma att gå upp för äventyrsdramats andra akt: Åtalet vid Trelleborgs rådhusrätt.

Faximil av Trelleborgs-Tidningen, den 20 augusti 1919, om affären om dyrbarheterna som tillhörde den albanska fursten Wilhem av Wied (från Tyskland), som en tysk flygmaskin försökte smugla in den 9 augusti 1919.

Faksimil i Gazetës së Trelleborgut, të datës 20 gusht 1919, lidhur me skandalin e thesarit të princit shqiptar Vid (nga Gjermania), të cilin tentoi ta kontrabandojë nga një aeroplan gjerman më 9 gusht 1919.

përgjegjëse për studime dhe udhëzime profesionale të ardhacakve (Syo-konsulent), me të cilin rast zhvilluam një bisedë miqësore.

Kjo grua, siç më tregoi, është e punësuar këtu pas një përpjekjeje të mundimshme dhe vetëm vullneti i fortë i saj bëri që kjo të gjendet sot në këtë vendpunim: së pari me shkollë fillore punësohet në fabrikë. Pastaj punon si arkatare. Vijon kurrsin në Shkollën Komonale për të Rritur, ku e kryen gjimnazin. Më vonë e kryen edhe Shkollën e Lartë të Arsimit.

Edhe pse nënë e dy vajzave, Eirin, udhëtoi përçdo ditë nga 260 kilometra (5 orë në ditë!) për të vajtur e kthyer nga puna (Ishte e punësuar në Kristianstad e banonte në Trelleborg)!

(EIRIN ANDERSBERG)

Tek pas disa vitesh të mundimshme udhëtimi gjenë punë ku është edhe sot-si Udhëheqëse, Orientuese për Punë (sued. Arbestvegledare).

Meqë kjo punon për të huaj, e pyeta:

-Çfarë procedure ndiqet për ta punësuar një të huaj?

- Sapotardhurin e takoj përmes socialit. Atij i shtrohen pyetjet: çka punuar në vendlindje dhe ç'mendon të punojë këtu? Pastaj dërgohet në mësimin e gjuhës suedeze afro një vit(po edhe më tepër!)e tek pastaj unë ia dorëzoi Ndërmjetësuesit për Vendet e Punës(sued. Platsfärmedlare).

Ne jemi gjithsejt 24 veta që punojmë në Zyrën e Punësimit, e që kujdesemi për 2.200 të papunët faktik dhe për 400-500 të tjerë që vijonë kurse shkollore ose Universitete, e që hyjnë në grupin e të papunëve real.

DRITA NR.7

-A ka mundësi që për lexuesit tonë të na thuani se çfarë orari keni ju për palë?

-Palët i pranoj çdo ditë nga ora 9-15. Pas kësaj kohe telefonoj : në shkollë; në arkën e sigurimit; te palët që kanë thirrur tek unë por skam mundur t'iu përgjigjem më parë etj. Mirëpo, ndodhë të jem e zënë tërë ditën! E kjo sepse ne kemi mbledhje të përbashkëta: Sociali, Arsimit të Rritur, Zyrja e Punësimit Rajonal në Malme, Qendra Arsimore... e ku shqyrtohen të gjitha problemet e shkollimit dhe punësimit të të ardhurave.

-Cila është rruga më e mirë për të gjetur punë?

-Unë,tha Eirin, do t'i këshilloja të gjithë ata që me të vërtetë kërkojnë punë, që të:

- Kontaktojnë direkt me punëdhënësin;
-T'i përcjellin konkurset në gazetën tonë e gazetat tjera ditore që dalin në këtë rajon;

-Ta përdorin kompjuterin që gjendet në korridor tonë;

-Të kontaktojnë me Ndërmjetësuesin për Vendet e Punës:

-T'i përcjellin shpalljet të vendosura në muret e lokaleve tona...

Këto këshilla që i jep kjo grua i ka të bazuara. Kjo ka punuar mbi dhjetë vite me të huaj, gjë që që i ka sjellur njohuri e përvojë shumë të pasur jetësore.

- E kam konstatuar kaherë një fakt se të gjithë të huajtë duan të punojnë. Por disa janë më të gjallë, marrin inisiativë private, hapin shitore e zeytari private dhe kështu nuk janë më në social. Për të këtyllë neve japim edhe ndihma materiale në shuma të ndryshme, me qëllim që t'i nxisim njerëzit për jetë të pavarur.

- Gjatë gjithë kësaj kohe Ju keni takuar vese e zakone nga më të ndryshmet. A mund të na flisni se çka iu ka bërë përshtypje gjatë takimeve Tuaja me të huajt?

-Unë ka kohë që jam edukuar në frymën e mirëkuptimit ndaj kombeve e racave të tjera. Po u zbuloj një sekret-as unë vet nuk jam suedeze me origjinë por norvegjeze. Rrethanat familjare me kanë sjellë këtu dhe jam e lumtur për këtë përvojë jetësore të fituar. Mua nuk më ka detyruar shefi që

SI TË ARRIHET DERI TE PUNËSIMI?

Reportazhë nga Zyrja e punësimit

Në fillim punëtore e fabrikës, sot udhëheqëse e zyrës së punësimit; Nëna e dy fëmijëve që udhëtoi për çdo ditë nga 260 kilometra për të shkuar e ardhur nga puna; Trelleborgu i ka 1500 ndër marrje, megjithatë, 2280 veta kërkojnë punë dhe afro 500 të tjerë gjenden në shkolla e universitete; Ku dhe si mund të kërkojmë punë? Si i edukoi komunizmi njerëzit? Cila është kultura e grave të Azisë lindore? Po ajo arabe?

Shkruan: Shefki Oseku

Bah! sa kohë e keqe sot, më thoshte për çdo ditë një grua e moshuar kur hipte në karrikën afër meje, në të njëjtin autobus që na shpiente për në Ronneby. Një ditë, kur tanimë ishim bërë të njohur, iu drejtova:

- Ju e keni shtetin më demokratik në botë, mirëqenjen si rrallë kush në këtë planetë, mbrojtjen sociale poashtu të përmendur, e ne, atje në Kosovë, na vrasin, na helmojnë, na rrahin për hiç gjë. Vallë, çdo të bënim ne po të mos e kishim me bollëk - së paku këtë diell?

E zënë ngusht nga pyetja ime, buzëqeshi lehtas dhe tha:

- Është traditë suedeze që me njerëzit e panjohur mirë, të mos bisedohen gjërat që prekin sferat e jetës familjare e aq më pak ato personale e intime. Po të kishe qenë ti suedez, këtë do ta kishe kuptuar menjëherë.

Gruaja që udhëtonte rregullisht me mua i kishte 65 vite dhe punonte në një shitore të qytetit si arkatare. Burri i saj 70 vjeçar poashtu punonte në administratë. Këta kishin shtëpi, dy limuzina-kjo dhe burri, dy djemë në shtëpitë e tyre të veçanta, nipërit, mbesat dhe, megjithatë punonin!

Në pyetjen time, se përse vijojejnë të punojnë kur tashmë i kanë të gjitha, ajo mu përgjigj:

-Unë e ndiej veten më mirë kur punoj sesa kur rri kot në shtëpi. Edhe kjo është tradita e punës tek ne, të cilën gjeneratat e më herëshme e kanë kultivuar.

Dhe vërtetë këtë traditë mund ta takosh kudo: shef njerëz të punësuar me shkallën e invaliditetit të tillë që ligjërisht më shumë merr po qëndroi në shtëpi sesa kur punon. Të premten pas dite e gjithë rinia është në lëvizje, shumë prej tyre edhe të dehur, por kur vie mbrëmja e së dielës, është qetësi varri. Veç ndonjë i nevojtar apo i humbur del rrugëve të qytetit. Sepse, nesër dmth. të hënën, punohet dhe orari duhet respektuar, ndonëse mosdaljen në punë mund ta lajmërosh me telefon, e me këtë të sigurosh një javë pushim!

Për punën është ngritur një kult i veçantë në shoqërinë suedeze.

Kur të hysh në korridorin e Zyreve të Punës, i shef grumbuj-grumbuj të rinjsh që ja në ulur pranë kompjuterit me të cilin mund të kërkohe vendpunim në qytet ose kudo anë e kënd Suedisë. Gjithashtu mund t'i shofish pranë kthinave të hapura të zyrtarëve që i presin e i përciellin të papunët gjithë buzagaz. Por, të papunët i përciellin edhe shpalljet, konkurset në gazetatat lokale të Zyreve të Punës me emrin Platsjournal, gazetë kjo që jepet gratis e ku për çdo javë publikohet vendet e lira të punës në komunat e rajoneve përkatëse.

Të bie në sy se, ndonëse ka një mori njerëzish nuk ka tollovi, nuk ka zëra të ngritur e shamatë. Serioziteti është poashtu karakteristikë e shumicës dërmuese të suedezve.

Para dy vitesh në këto lokale e kisha takuar për herë të parë Eirin Andersberg,

1. VILHELM VIDI
(WILHELM WIEDI)

Vilhelm Vidi lindi në Noi-Vid të Gjermanisë Jugperëndimore më 26 mars 1876 dhe ishte djali i dytë i princit Adolf Maksimilian Karl Vid dhe i princeshës Maria të Holandës. U martua me Sofinë, princeshë e Shënburg-Valdenbergut.

Në përputhje me vendimin e Konferencës së Ambasadorëve në Londër (korrik 1913), Fuqitë e Mëdha ranë dakord që princ i Shqipërisë të ishte Vilhelm Vidi. Oferta për të pranuar fronin princor të Shqipërisë iu paraqit V.Vidit në fillim të tetorit 1913 nga qeveritë e Austro-Hungarisë dhe të Italisë, si përfaqësuese të Fuqive të Mëdha. V.Vidi, para se të pranonte propozimin që iu bë, vuri si kushte që, përveç Fuqive të Mëdha, duhej të jepte miratimin e vet edhe populli shqiptar nëpërmjet qeverisë së përkohshme. Fuqitë duhej të siguronin një kredi prej 75 milionë franga, duhej rregulluar çështja e kufijve jugorë të Shqipërisë etj.

Princ Vilhelm Vidi

Nxjerrë nga HISTORIA E POPULLIT SHQIPTAR, hartuar nën drejtimin e Institutit të Historisë të Akademisë së Shkencave të Republikës së Shqipërisë, botuar më 1994, shtypur në Eurorilindja, Tiranë)

Om fursten Wilhelm av Wied, ur Albanska historien.

jugorë të Shqipërisë etj.

Meqenëse Fuqitë ranë dakord menjëherë për këto, edhe V.Vidi dha pëlqimin e tij më 3 nëntor 1913. Pas dorëheqjes së qeverisë së Ismail Qemalit, një delegacion shqiptar i kryesuar nga Esat Pashë Toptani shkoi në Gjermani për të përshëndetur princ Vidin dhe për t'i ofruar fronin nga vetë shqiptarët. Pas kësaj, V.Vidi vizitoi kryeqytetet e Fuqive të Mëdha, si: Romën, Vjenën, Parisin, Londrën dhe Petërburgun.

Më 7 mars 1914, princi V.Vidi, i shoqëruar nga oborri i tij i vogël, zbriti në Durrës. Pasi filloi Lufta e Parë Botërore, më 3 shtator 1914, princ V.Vidi u largua nga Shqipëria bashkë me familjen me anijen "Misurata". Në proklamatin që u drejtoi shqiptarëve para largimit, ai thoshte se do të shkonte për ca kohë në Evropën Perëndimore dhe qeverisjen e vendit do ta merrte në dorë Komisioni Ndërkombëtar i Kontrollit.

Pas përfundimit të luftës, me disfatën e Fuqive Qendrore, V.Vidi nuk kishte më shpresa për t'u kthyer në Shqipëri. Ai jetoi bashkë me familjen fillimisht në Tirol e pastaj në Mynih. Më 1925 u vendos në Rumani, ku kishte pronat e saj princësia Sofia.

Princ Vidi dhe qëndrimi i tij i shkurtër në Shqipëri është vlerësuar në mënyra të ndryshme. Një nga këto vlerësime është ai i Fan Nolit, i cili ka shkruar: "Princ Vidi mund të kritikohet vetëm sepse s'që në gjendje të bëjë mrekullira". Vdiq në Predeal (Rumani) më 18 prill 1945.

Uppseendeväckande flygvisit vid Smyge.

Tysk flygare landsätter juveler, diamanter och äkta spetsar representerande stora värden.

Dyrbarheterna t. v. under tullbeslag i Trelleborg.

I sanning ett befundenes Fres sen för sensationspressen! Hadjelt-lachés berömda hushållerska bör ju vara lämpligen utintervjuad vid det här laget. "Mannen som åt bakelser på Cafét vid Karlplan" har allmänheten förturat allt intresse för. Det samma torde vara fallet med den af Dagens Nyheter i ett fullt allvarligt referat omtalade flickan, som sade "fy hvad han luktar", när Ardesjevs lik omsider uppfiskades ur Norrviken.

Nu sipper sensationspressen dess bättre tugga vidare på de nöta detaljerna i Ardesjevaffären. Sedan lördagen finnes det nytt prima stoff för de feta rubrikerna och den vilda kampen tidningarna emellan om att ha största antalet rader om en och samma sak.

På lördagseftermiddagen spriddes nämligen med något af flygmaskinens egen hastighet ryktet om en pr flygmaskin verkställd

Tysk smuglingsaffär af sensationell art.

Om vi äro rätt underrättade torde upplösningen af den uppseendeväckande affären ge vid handen, att det icke varit fråga om något försök att smugga, i hvilket fall det hela också torde komma att tillfredsställande ordnas på diplomatisk väg.

Allt detta hindrar gifvetvis icke att ryktena i lördags togo fantastiska former. Man talade om ett konvolut med högviktiga tyska statspapper. Och andra ville göra gällande att det skulle vara fråga om dyrbarheter till förstärkning — af de svenska bolschevikernas kassor!!

Skådeplatsen, för händelsen, som nu några dagar framåt gifvetvis kommer att föranleda hela sidor af kannstoperier i pressen, var vår fridfulla skånska sydkust, närmare bestämdt trakten af O. Torp samt Boste fiskläge.

Vid 9-tiden på lördagsmorgonen sågs nämligen af kustbefolkningen därute en flygmaskin, som på synnerligen ringa höjd kom i riktning från Ystadshället. Maskinen var i olikhet med hvad som ju i regel får vara fallet, icke försedd med något som helst kännemärke, antydande nationalitet eller tillverkningsplats. Kommen ungefär midt för landskapska Scholanders bostad i O. Torp sänkte sig maskinen ytterligare och de två män, som utgjorde dess bemanning, reste sig upp och spejade nedåt stranden.

Resultatet af denna illa rekognoscering synes emellertid ha blifvit negativt ity att maskinen åter omedelbart höjde sig och fortsatte i riktning mot Smöve fyr.

Den dyrbara lasten afbördas.

Öfver sankmarkerna där sänkte den sig änyo till blott några få meters höjd öfver marken, samt nedkastade paketer, hvilkas antal uppgifvits något olika, från 1—3.

Den såunda afbördade lasten emottogs af en tysk herre, hvilken jämte en tysk dam sedan ett par dagar vistats i O. Torp, gifvetvis just för detta ändamål. Tysken har uppgifvits vara flygmaskinsingenjör o. doktoringenjör. Vissa omständigheter tyda vidare på att paret ifråga är af hög börd. Under vistelsen i O. Torp ha de bott i privatfamilj o. ätit på Hotellet.

De första sensationsnyheterna allifvade.

Tullförvaltaren Cimmerlund i Trelleborg har meddelat Svenska Telegrambyrå att inga statspapper såvidt bekant funnos bland de beslagtagna föremålen. Det förut omtalade konvolutet, hvilket befanns försegladt med ett adligt sigill, har tillsammans med samtliga juveler, smycken och äkta spetsar obrutet förseglats och deponerats på tullkamaren härstädes.

Det framgick af de upplysningar, som lämnades af de båda tyskarna, att värdeföremålen hade varit deponerade i en bank i Tyskland, hvilken bank emellertid nu förklarar sig icke längre kunna ansvara för dem, hvar för man beslutit sig för att försöka få dem utörda till det neutrala utlandet.

Tyskarna afreste i går till Stockholm för att genom tyska legationen där och vederbörande svenska myndigheter få saken ordnad.

Någon värdering af värdesaker-na har ännu ej verkställts. Härtill krädes, enligt tullförvaltarens utsägo, verkliga fackkunskaper, men det är möjligt att en värdering verkställles under dagens lopp.

På olika håll i landet ha gått rykten om att någon bolschevistik propaganda skulle stödjas genom juvelernas införande, uppgifter som tullförvaltaren Cimmerlund genom sin kännedom om saken ansåg sig kunna fullständigt dementera.

Trelleborgstidningen - Gazeta e Trelleborgut e datës 11 gusht 1919.

Ur dåvarande Trelleborgstidningen, den 11 augusti 1919.

së teatrale të luajtur në kështjellen e Hamletit në Helsinjur.

Dhomat e errta të Piramideve dhe Bukuroshja e Durrësit

Gjithnjë sipas dëshirës dhe shijes, fare pa pasaportë do të hysh nëpër vendët e ndryshme të botës, qytetet, qendrat arkeologjike, ku vëmendja do të të përqëndrohet tek kultura e Majave të lashtë. Pastaj do të futesh nëpër korridorët dhe dhomat e errëta të piramidave egjiptiane... Aty do të mund të shikosh edhe ndonjë skenë të luajtur në podiumët e teatrove antike. Në mesin e veprave artistike botërore, në Modeland do të takosh edhe Bukuroshen e Durrësit. Aty do të mësosh edhe mbi luftrat pushtuese imperiale, përpjekjet njerzore për të mbijetuar, si edhe mbi disfatën heroike të Kartaxhenës. Për më tepër, aty do të mund t'i pushtosh edhe lartësitë e Olimpfit. Aty do të kesh mundësi, poashtu, t'i vizitosh dhe t'i shijosh edhe vlerat kulturo-historike të muzeumeve botërore, si të Louvrit francez apo Louisianes daneze.

Në Shtëpinë e Bardhë - presidenti amerikan të uron mirëseardhjen

Aty do të kesh kënaqësinë të futesh dhe nëpër qendrat moderne kulturore: sa lla koncertësh, parqe lodrash, stadiume lojërash olimpikë, etj. Pastaj do të shkosh në Shtëpinë e Bardhë, ku presidenti amerikan të uron mirëseardhjen. Ndërkaq, në momentin kur ndien lodhjen e shkaktuar nga ngarkesat e tepërta, ndërta kërkon prehje shpirtërore, do ta gjesh rrugën për të hyrë në parajsat magjepse të Claude Monesë, ku në ndërkohe do të të zgjohej dëshira për të vizi-

tuar stacionin Playboy. Aty përjetimet sensuale magjishëm do të të shpiejnë në kopshtin e Edenit, ku në mënyrë marramendëse do të shijosh lakuriqësinë e padjallëzuar të Evës.

Spektri i gjërë i tezave e antitezave

Ndërsa njeriu që ka shije për humor, aty do të ketë rastin të shijojë edhe sarkazmat e Beavis e Butt-Headit. Në universin e gjërë të botës kibernetike, që nga kuriozi i rëndomtë e deri tek superseriozi, do t'i gjëjë të gjitha substancat - të njohurat e të panjohurat e kësaj bote. Aty njeriu më së miri do të kuptoi spektrin e gjërë të tezave, hipotezave edhe antitezave të gjithçkafes dhe të hiçit njëkohësisht. Padyshim se kjo do të të ndihmojë për të patur mendime më kristale për marëdhëniet në mes të gjuhës njerzore dhe gjuhës sintetike të mbibotës sonë.

Këtu djalli nuk ka vend!

Duke hyrë për pak kohë në Cyber City, aty njeriu tokësor mund të habitet se ç'mund të bëjë imagjinata gjeniale e individualiteteve të përkryera, kur talentët e tyre realizohen përmes të të arriturave teknologjike: Një qendër urbanistike e ndërtuar për mrekulli nga një mendjeshkathët që ka dashur të demonstrojë aftësitë e tij arkitektonike. Në hyrje të qytetit, në një pllakë me shkronja të mëdha lexohej: "Këtu Djalli nuk ka vend".

Ndoshta ky ishte emri i qytetit. Një metropol fantastike e ndërtuar me shije të hollë, një kombinim gjenial, një anarki funksionale në mes të urbanistikës moderne e Kopshtit të Edenit.

- vijon në numrin tjetër-

panjohur, e hidhur dhe e këndshme njëkohësisht, e kaluara interesante, e ardhmja të magjeps. Këto janë përjetimet që njeriu i ndjen tek udhëton nëpër autostradën informatike.

Ecën kah të duash, ku të duash...

Aty njeriu gjendet përballë një mori informatash, që, pa patur nevojë për nda-lesa të gjata, i bie anë e kënd botës nëpër miliona "stacione". Ndalët aty ku dëshiron, apo vazhdon rrugën "expres" deri në pafundësi, nëpër hapsirat kibernetike. Në universin e pafund, nga njëri planet në tjetrin nëpër të vërtetat sintetike, ecen kah të duash, ku të duash, kur të duash dhe si të duash. Kështu përjetohet udhëtimi nëpër autostradën elektronike në pamje të parë, por realiteti mund të jetë krejt tjetër. Ajo mund të imagjinohet si një autostradë tokësore që të shpie në një qytet milionësh, në çfarëdo kohe të ditës apo të natës, ku vargjet e pashkëputura të automjeteve gjarpërojnë përpara pandërprerë. Këtë përshtypje njeriu e fiton shumë shpesh, sidomos kur përpiqet për të shetituar rrotull në botën e quajtur Modemland. Vetëm aty, tek vjen vërdallë rreth vetvetës, me mundësi të pakufizuara për të zgjedhur, njeriu ndjehet fare i humbur, por njëkohësisht edhe njeri absolut. Zot i vetvetës.

Kohë e pritjes është satanike

Aty ngjarjet zhvillohen shumë shpejt. Është fantastike kur njeriu merr aq shumë informacione përmes ekranit të kompjuterit, mu në tavolinën e tij të punës. Koha e pritjes është aq e madhe sa njeriu veç mund të arrijë të krijojë përshtypjen! Koha e pritjes, pra, është aq satanike sa që

DRITA NR.7

njeriu nuk ka kohë as të koncentrohet se kah të shkoj më tutje, por njëkohësisht është aq e gjatë, e gjërë dhe e thellë, sa që njeriu edhe mund të çmendet. Pra, ta humbasë fare ekuilibrin kur ndeshët me realitetin virtual interaktiv: krijesa tredimensionale, realiste e surrealiste, grafikë, tekst, fotografji, lëvizje, zë, kushtrim, bubullimë...! Kështu, jo vetëm sistemi nervor i njeriut, por edhe tërë qënja e tij shpirtërore shëndrrohet në valë elektromagnetike - frymore, në kuptimin teologjik. Kështu pra, në mënyrë hipnotike në të njëjten kohë njeriu shëndrrohet në krijesë përshtypëse dhe absorbuese të substancave. Pra ndaj, gjatë udhës së pambarim, në mesin e mundësive të panumërta, krejtësisht natyrshëm njeriu i shfaqet dëshira të ndalet nëpër stacionet ekzotike të galaktikës Modemland.

Kosova- po aq e madhe sa Shqipëria e dikurshme Migjenit

Ndërsa je shëndrruar në një udhëtar virtual, duke përshtypur trojet etnike shqiptare, më shumë se sa një kronist mesjetar, përveç tjerash, aty do të dëgjosh edhe himnin kombëtar shqiptar. Tek shfleton enciklopeditë botërore: gjeografi, histori, politikë, etj, do të gjesh diçka edhe për Kosovën, e cila, megjithatë, ngjan po aq e madhe sa Shqipëria e dikurshme e Migjenit. Pastaj, tek nxiton nëpër destinacione të ndryshme, do të ndeshesh në raftat dhe arkivat e bibliotekave më të pasura botërore, ku në Time Warner do të shfletosh shkrimet e lashta biblike, Tractatus Logicus Filosoficus, veprat e Shekspir... Po që se dëshiron, aty do të keshë mundësi të shikosh edhe ndonjë pje-

DRITA NR.7 SVENSK-ALBANSKA FÖRENINGEN

ORDF. ULLMAR QVICK, NYGATAN 19, 2 TR., 602 34 NORRKÖPING
TEL/FAX 011-13 11 02

Norrköping den 24 september 1996

Den Norske Nobelkommittén
Drammens vej 19
N-0255 Oslo
NORGE

Kära Kommittéledamöter!

På uppdrag av Svensk-albanska föreningens årsstämma tillskriver jag Er i frågan om den kommande nomineringen till Nobels fredspris. Svensk-albanska föreningen är en förening för främjande av vänskapliga relationer mellan det svenska och det albanska folket, vari inbegripes även de albaner som är bosatta utanför staten Albanien's gränser.

Vår årsstämma godkände ett förslag att meddela den Norska Nobelkommittén att vår förening vill understryka betydelsen av den fredsinsats som under 6-7 år gjorts i Kosovo i f.d. Jugoslavien av ledaren för områdets albanska befolkning, Dr Ibrahim Rugova.

Dr Rugova är som ordförande i Kosovos Demokratiska Förbund och president i den av Kosovos albaner utropade Republiken Kosova ansvarig för en politik som med fredliga medel byggt upp fungerande institutioner vid sidan av den serbiska statsmaktens. Den serbiska regimen, under Slobodan Milosevic's ledning, har sedan 1989 försökt tvinga den albanska majoriteten i Kosovo till underkastelse genom ett *de facto* upphävande av provinsens tidigare autonomi, genom massavskedanden, genom att stänga skolor, massmedier och andra institutioner för albanerna och genom att utöva polisiär terror i området.

Dessa förhållanden är säkerligen välkända för Den Norska Nobelkommittén. Vi vill framhålla att i den rådande situationen, då en snar och betryggande lösning av problemen i f.d. Jugoslavien är en både angelägen och vanskelig uppgift, skulle en positiv markering av Dr Ibrahim Rugovas envisa och långvariga fredsarbete, hans ständiga strävan att söka fredligt bistånd och samförståndslösningar för områdets framtid, vara mycket välkommen.

Vi kan inte se någon mer värdig kandidat för årets fredspris än Dr Ibrahim Rugova och ber Den Norska Nobelkommittén beakta våra synpunkter.

Med fredshälsning

Ullmar Qvick

Ordförande i Svensk-albanska föreningen

Shoqata e miqësisë shqiptaro-suedeze, me 24. shtator 1996 i dërgoi një letër Komitetit norvegjez për dhënjen e çmimit Nobel, të nënshkruar nga kryetari i kësaj Shoqate z.Ullmar Qvick, e me të cilën kërkohet që për vitin 1996 ky çmim t'i ipet dr. Ibrahim Rugovës. Në këtë letër shkurtazi përmenden rrethanat e dhunës serbe në Kosovë pas vitit 1989 e deri më sot, si dhe kontributi i dr. Ibrahim Rugovës për paqë në Kosovë.

DOKUMENTE=

DRITA NR.7

REPORT OF MISSION TO KOSOVO (YUGOSLAVIA)

1 - 5 July 1990

Members: Dr. Charles Graves (International Commission of Health Professionals for Health and Human Rights)

Ms. Verena Graf (International League for the Rights and Liberation of Peoples)

Dr. Jean-Jacques Kirkyacharian (Movement against Racism and for Friendship Among Peoples)

Having been informed of poisonings of school children in numerous cities and villages in Kosovo in March 1990, and at the request of several organisations, including the Committee for the Defense of Human Rights and Liberties (Pristina), we visited Kosovo in order to inquire about the reported facts, through interviews with the victims and witnesses of human rights violations.

Tension has been mounting since several years in this "Autonomous region of the Serbian Socialist Republic", and the Albanian ethnic population, which constitutes the great majority of the population, has demanded its territory become one of the federal republics in Yugoslavia. This has been opposed by the Serbian government which has used bloody oppression to stop the movement. The appeal of the great Ismail Kadare to put aside such chauvinistic principles, has not been heard. The prerogatives of the autonomous region have been whittled away and martial law has been proclaimed. In March 1990, repressions of several demonstrations have caused many deaths. Many imprisonments, interrogations and other police harassments have followed.

Between 23 March and 2 April this year, at several places in the region, a massive intoxication of more than 4000 persons, has been effected -- the majority were school children, with some factory workers -- and almost all of these were of Albanian ethnic origin. It was this event -- massive and yet surrounded with mystery -- which convinced members of our mission to go to Kosovo, and to accept the invitation addressed to us. We have listened to everyone who wished to speak with us, regretting, however, the impossibility of contacts with the health professionals of Serbian ethnic origin. We met doctors, jurists, peasants, workers, young and old, Catholics, Orthodox and Muslims.

Conclusion

The thesis of the ethnic Albanians of Kosovo, which was supported by numerous documents and witnesses, and confirmed by credible medical authorities, that end March 1990, chemical agents had been used against students and workers, largely of Albanian origin, seems to us much more plausible than any contrary thesis.

- vazhdon në faqën tjetër -

UDHËTIME DIGITALE

DRITA NR.7

Njeriu krijesë bionike e përshkuese; E hidhur dhe e këndshme; Aty ku Hyu nuk takohet dot; Ecën kah të duash e ku të duash; Kohë e pritjes satanike; Kosova-poaq e madhe sa Shqipëria e dikurshme e Migjenit; Dhomat e errta të Piramideve dhe Bukuroshja e Durrësit; Në Shtëpinë e Bardhë - presidenti amerikan të uron mirëseardhje; "Këtu Djalli nuk ka vend"!

(-vijon nga numri i kaluar-)

Shkruar nga: Riza Nikçi

Njeriu - krijesë bionike e përshkuese

Përjetime këto jo edhe gjithaq të këndëshme por fasinante. Kështu, njeriu gjendet përballë një bote surrealiste, që qëndron në mes të misterit dhe mrekullisë hyjnore. Aty, në thellësitë e saj të padukshme, zhvillohet një betejë e ashpër për imponimin e standardeve të kohës, por që, në të vërtetë, ky është një përjetim digital. Pasiqë sistemi nervor të jetë kyqur në atë elektronik, njeriu shëndrrohet në krijesë bionike, në një krijesë përshkuese dhe absorbuese të substancave. Kryqëzime sistemesh, marrje-dhënje, shkuarje-ardhje, hyrje-dajle. Përsëritje të pafundme...

E hidhur dhe e këndshme

Përjetime ireale dhe tërësisht sensuale, por poaq interesante sikur ato të ishin përjetime të një realiteti të këndshëm fiziko-shqisor. Pra, një përjetim i ndijimeve virtuale. E hidhur dhe e këndshme njëkohësisht. E hidhur në realitetin e vet të paqenë, dhe e këndshme sensuale. E hidhur dhe, në ndërkohë, e këndshme! Dhe njeriu ngopet me të gjitha. Ndalë të pushojë, sakaq ndihet i etur për të absorbuar edhe më...

Në të vërtetë, është e pabesuar që njeriu të futet në atë humbellë rrje-

tash dhe përsëri të dal prej tyre pa ndonjë traumë. Por, tek shëndrrohesh në observator aktiv të horizonteve kohore, përveç përjetimeve të këndshme dhe mbushjes së zbraztirave trurorë, aty njeriu nuk pëson asgjë. Pra, është aq interesant për të bredhur nëpër te, sidomos kur, i mër zitur nga përditëshmëria monotone,

Aty ku Hyu nuk takohet dot

njeriu ka dëshirë për të shijuar të panjohurat e botës që e rrethon: të kaluarën e saj të panjohur, të tashmen e padukëshme, por edhe të ardhmen e saj përplotë mistere. I kapluar nga dëshira delirante për njohjen e vetvetës, njeriu futet nëpër labirintet e erudicionit elektronik, të krijuar nga heretikë të atillë që në epokën e posa kaluar assesi nuk do t'i shpëtonin egërsisë së inkuizicionit. Njeriu kreativ, ai i cili kërkon të lirohet nga normat banale të mendimit mbi botën si pjellë e hiçit, ndjen dëshira të fuqishme që të depërtojë në orbitin e botës elektronike, apo nëpër botërat e saj, në gjithësi... Aty ku krijuesin Hyj nuk e takon dot! Ngjarje e mori informacionesh që të thithin. Aty ku sistemi nervor i njeriut kyqet në rrjetin global informativ, duke krijuar një autostradë sintetike për udhëtime fantastike nëpër të panjohura. E tashmja fare e

DOKUMENTE=

No argument of a medical nature was set forth which could prove that the intoxication was play-acting, or in any way hypothetical.

Concerning an issue of such capital importance, only scientific argumentation and proofs, made by accredited professionals, can be acceptable.

Thus, we request that a mission of experts, under the authority of the United Nations Commission on Human Rights Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, be sent to Kosovo to take account of all the elements in the dossier, and to interview all the witnesses.

The Members of the Mission
Geneva, August 10, 1990

as per request:

Charles Grass, D. Thcol.

30, ROUTE DE CORSIER
1246 CORSIER
GENEVA, SWITZERLAND

TEL: 41 22 7512345

*Internationale Scientific Forensic Laboratory
Ex-juris Certificate 13 pages
Ghent, Feb. 8. 1992.*

A. Heyndrickx
PROF. A. HEYNDRICKX
DIRECTOR
INTERNATIONAL REFERENCE
UNIVERSITY LABORATORIES (IRUL)
62 BERNARDSTRAAT
9000 GHEENT - BELGIUM

Pjesë nga raporti i heshtur i një ekipi të pavarur, i cili që në korrik 1990 raportonte për helmime masive në Kosovë.

Delar av nedtystad rapport från oberoende team som redan i juli 1990 slog larm om att serber använt nervgas mot albaner i Kosova.

DRITA NR.7

Ilezërit shqiptar, kudo që janë ata, që ta analizojnë këtë gjendje të rëndë që na imponoi okupatori i urryer serb dhe të përpiqen që të jetojmë këtu sa më me modesti, në mënyrë që t'i rrisim ndihmat për bashkombasit tonë, të cilët kishin arrdhur në një gjendje të mjeruar ekonomike, por fatbardhësisht jo edhe morale!

Ose sot ose kurrë për Kosovën!

AFËRDITA VRAJOLLI:

VARFÖR?

Vilka förstörs barnens liv
barnens lekar, glädje och kärlek?
Vilka dödar barnens föräldrar, bränner
barnens hem, gör himlen mörk
för barnen och tystar deras glädje
och så livet blir mörk?
Vilka torterar och dödar och gör affär
med deras kroppsliga organ och förgiftar
barnen?
Alla dessa grymheter och kriminella
saker gör den serbiska armén och
andra kriminella människor.

VARFÖR?

Varför vi andra elever, studenter, lärare
författare, präster, läkare, arbetare och alla
människor inte samlas tillsammans och
räddar offer som finns överallt i vår
planet?
Vi måste åtgärda nu eller aldrig!
I morgon kommer det att bli försent.
Vi kan inte bara sitta och se på
som åskådare såna grymheter som sprids
överallt.
Vi behöver inte tillåta oss att tiden
straffar oss som fega och grymma
för de ondas skull.
Det är på tiden att vi
V A K N A R !!!

in hapur ordianca, i kishin çmimet mjaftë të larta për xhepin e kosovarit, por kishte edhe mjekë, të cilët për ata njerëz që nuk kishin për t'iu paguar, iu bënë shërbimet pa pagesë.

Fshatarët i përgjanin situatës së përshruar në romanin "FSHATARËT" të nobelistit polak Reymont Wladyslaw.

"Edhe sa do të të zgjas kjo gjendje e rëndë për ne"?

Për të larguarit nga puna, desha të përshkruaj vetëm një shembull. Një ditë, duke kaluar afër ndërtesës së komu nës në Prishtinë, në trotuar ishte ulur një njeri, për afërsisht 50 vjeçarë, i cili kokën e kishte mbështetur në duart e tija të pasigurta. Në një moment e orientoi shikimin kah unë dhe mu drejtua:

-Ju lutem, a jeni nga Prishtina?

Pasi iu përgjegja pozitivisht, ai m'i rkoj tre dinarë në mënyrë që t'ia blejë një bukë. Dhe kështu, në bisedën e më tutjeshme, kuptova se ai nuk kishte kurrfarë burimi të ardhurash dhe jetonte nga ndihma e "Nënë Terezës".

Ndër të tjera më pyeti:

- Sa do të zgjasë kjo gjendje e rëndë për neve?

Ç'ti thoj?

- Nuk besoj se do të shkojë shumë larg, e ngushllova atë, por jo edhe veten time.

Disa për një këngë i jepnin 500 DM!

Kam parë edhe raste tjera, mjaft të rënda. Një njeri e ka qitur shtëpinë në shtëpi në mënyrë që të mos bëhet ngarkesë e "Nënë Terezës" apo ndokujt tjetër!

Ndër të tjera, kafenetë punonin me të madhe, duke shfrytëzuar megalomaninë e disa shulave të shfrenuar dhe të pandërgjegjshëm. I quaj ashtu ngase, në këtë situatë, për një këngë e shpërblenin këngëtarin e me 500 DM!

Të tilla punë bënin ata që ishin me banim në diasporë.

Më në fund, përmes këtij shkrimi, unë apeloj te të gjithë motrat dhe vë-